

Štandardný postup pre poskytovanie zdravotnej starostlivosti v psychiatrickej ambulancii pre dospelých počas pandémie COVID-19

Dokument definuje poskytovanie zdravotnej starostlivosti v odbore psychiatria v ambulantných podmienkach počas pandémie COVID-19 a definuje cestu pacienta s cieľmi:

1. *znižiť riziko ďalšieho šírenia infekcie COVID-19,*
2. *včas diagnostikovať a liečiť psychické poruchy a predísť tak závažnému zhoršeniu psychického stavu,*
3. *zabezpečiť kontinuitu psychiatrickej starostlivosti u všetkých pacientov, t. j. aj u nedostatočne spolupracujúcich a/alebo rizikových pacientov z hľadiska zvýšeného rizika prenosu COVID-19,*
4. *zjednotiť postupy a efektívne manažovať potreby pacienta a nároky na zdravotnú starostlivosť.*

Na základe tohto dokumentu sa poskytuje starostlivosť:

- *pacientovi v psychiatrickej ambulancii (osobná konzultácia, telemedicína),*
- *pacientovi v prirodzenom sociálnom/domácom prostredí (domáca návštevná služba, event. mobilný tím),*
- *pacientovi v pobytovom zariadení sociálnych služieb (domáca návštevná služba, event. mobilný tím).*

1. Ambulantný psychiater (ďalej len psychiater) poskytuje zdravotnú starostlivosť v odbore psychiatria v štandardných ordinačných hodinách schválených príslušným samosprávnym krajom pre psychiatrickú ambulanciu pre dospelých (ďalej len „ambulancia“) pacientom na základe udelenia informovaného súhlasu o poskytovaní zdravotnej starostlivosti a ostatným pacientom v zmysle príslušných právnych predpisov.
2. Zdravotná starostlivosť sa v ambulancii poskytuje formou osobnej konzultácie alebo prostriedkami telemedicíny (telepsychiatrie) – telefonická konzultácia (vrátane SMS), videokonzultácia alebo e-mailová konzultácia. Formu poskytovania zdravotnej starostlivosti určí psychiater.
3. Prvé psychiatrické vyšetrenie sa realizuje v prvej línii formou osobnej konzultácie (nakoľko jeho súčasťou je aj orientačné vyšetrenie telesného stavu). V odôvodnených individuálnych prípadoch je možné využiť prostriedky telemedicíny.
4. V prípade, že psychiater pri vyšetrení indikuje potrebu následného kontrolného vyšetrenia, rozhodne o forme následnej kontroly. Kontrolné vyšetrenia sa odporúča realizovať v prvej línii prostriedkami telemedicíny a až pri ich nedostatočnom efekte, prípadne na žiadosť pacienta, osobnou konzultáciou.
5. Vystavenie lekárskeho predpisu lieku sa realizuje prednostne vystavením e-receptu.
6. V ambulancii pracuje obmedzený počet zamestnancov na minimum (psychiater, sestra).

7. Poskytovanie zdravotnej starostlivosti formou osobnej konzultácie sa realizuje po predchádzajúcom telefonickom alebo e-mailovom dohovore s psychiatrom alebo sestrou a po predchádzajúcom telefonickom triedení. Telefonické triedenie sa realizuje v deň osobnej konzultácie.
8. Rozsah zdravotnej starostlivosti usmerňuje aktuálna epidemiologická situácia, možnosti zabezpečiť protiepidemické opatrenia pre zabránenie šírenia infekcie COVID-19 a ďalších infekčných ochorení, možnosti ochrany zdravia zdravotníckeho personálu a ohrozenia zdravotného stavu pacienta a/alebo pacienta sprevádzajúcich osôb. Ambulancia poskytuje zdravotnú starostlivosť formou osobnej konzultácie v nevyhnutnom rozsahu pre včasnú diagnostiku a liečbu závažných psychických stavov a porúch ohrozujúcich zdravie a život pacienta a/alebo jeho okolia. Pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti formou osobnej konzultácie používa ošetrojúci zdravotnícky personál ochranné osobné pracovné prostriedky (ďalej len OOPP) podľa príslušného štandardu vydaného hlavným hygienikom.
9. Pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti pacientom sa postupuje v súlade s prevádzkovým poriadkom, hygienicko-epidemiologických režimom a bariérovou ošetrovateľskou technikou tak, aby do čakárne, pokiaľ je to možné, nemali prístup pacienti, vrátane sprevádzajúcej osoby, bez predchádzajúceho telefonického dohovoru. Ak to nie je možné zabezpečiť, dôležitá je pravidelná kontrola priestorov čakárne pre usmernenie pacientov bez možnosti telefonickej komunikácie.
10. Ak pacient príde na osobnú konzultáciu bez predchádzajúceho telefonického dohovoru, je vhodné, aby pred čakárňou a tiež na dverách ambulancie bolo zreteľne napísané telefónne číslo, na ktoré má pacient zavolať a skonzultovať svoju návštevu (telefonické triedenie) a tiež informácia, že si má nasadiť rúško. Personál ambulancie zabezpečí triedenie tohto pacienta v zmysle epidemiologických opatrení. Pacienti s podozrením na COVID-19 musia byť ihneď izolovaní a je nutné použiť adekvátne OOPP podľa odporúčaní hlavného hygienika.
11. Všetky tieto odporúčania je nevyhnutné prehodnotiť, ak je v čakárni pacient, ktorý potrebuje poskytnúť neodkladnú zdravotnú starostlivosť. Z tohto dôvodu je nevyhnutné, aby pre takýto prípad bol v ambulancii rezervovaný jeden set OOPP podľa príslušného štandardného postupu pre pacientov, ktorí vo zvýšenej miere produkujú aerosól a výkony produkujúce aerosól.
12. Pri vstupe do ambulancie sestra dohliadne, aby si pacient dôkladne umyl ruky. Pacient musí mať tvár prekrytú minimálne ochranným tvárovým rúškom. Pacientovi je odmeraná telesná teplota, najvhodnejšie bezkontaktným teplomerom.
13. V prípade, že pacienta na vyšetrenie sprevádza iná osoba, psychiater pri triedení rozhodne či jej povolí vstup do ambulancie (potreba získania objektívnej anamnézy, upokojenie pacienta a pod.). V prípade, že sprevádzajúca osoba vstúpi do ambulancie, dôkladne si umyje ruky a tvár musí mať prekrytú minimálne ochranným tvárovým rúškom.
14. Po vyšetrení každého pacienta je vykonaná dôkladná dezinfekcia povrchov podľa postupov v prevádzkovom poriadku. Personál ambulancie dodržiava pri prevádzke ambulancie zvýšenú hygienu. Dezinfikuje s použitím virucidných prostriedkov miesta, kde dochádza k opakovanému kontaktu ako sú telefónne slúchadlá, klávesnice PC, kľučky, operadlá a bočnice stoličiek, a pod.. Potrebne je často vetrať priestory ambulancie i čakárne.

15. V situácii, keď personál ambulancie nedisponuje OOPP, nerealizuje poskytovanie zdravotnej starostlivosti formou osobných konzultácií a poskytuje iba telemedicínske výkony, o situácii informuje lekára samosprávneho kraja a aj na verejne dostupnom mieste ambulancie (čakáreň, webové sídlo).
16. Zdravotnícky pracovník v prípade nechráneného kontaktu s prípadom ochorenia COVID-19 (vysoké riziko expozície) alebo chráneného kontaktu s prípadom COVID-19 (správne použitie OOPP) postupuje v zmysle aktuálne platného Usmernenia hlavného hygienika SR.
17. Na osobnú konzultáciu **v prirodzenom prostredí pacienta** (ak je indikovaná domáca návštevná služba a psychiater takúto starostlivosť poskytuje) sa v primeranom rozsahu použijú ustanovenia vzťahujúce sa na poskytovanie zdravotnej starostlivosti v ambulancii. Takáto konzultácia sa realizuje iba po telefonickom triedení pacienta a ostatných členov spoločnej domácnosti (napr. zistenie ochorenia COVID-19, prípadnej karantény). Podľa výsledku telefonického triedenia sa rozhodne zdravotnícky personál o použití typu OOPP podľa príslušného štandardu.

Realizovať ju môže:

- A. **psychiater** v domácom prostredí alebo v inom prirodzenom prostredí osoby, ktorej sa ambulantná starostlivosť poskytuje.
- B. **mobilný tím**, ak bude zriadený v ďalších fázach pandémie (vhodná je spolupráca s krajským odborníkom, príp. hlavným odborníkom MZ SR):
- i. Mobilný tím tvorí psychiater a sestra (možná je spolupráca s ADOS).
 - ii. Materiálno-technické vybavenie, organizáciu práce mobilného tímu a rozpis služieb zabezpečí koordinátor v potrebnom rozsahu podľa dopytu podľa aktuálnej epidemiologickej situácie: v prvej línii na báze dobrovoľnosti, pri zvýšení potreby sa zväží povinnosť zabezpečiť služby psychiatrami a sestrami, ktorí nepatria k rizikovým skupinám z hľadiska COVID-19.
 - iii. Zoznam návštev mobilného tímu sa vytvára z hlásení psychiatrických ambulancií koordinátorovi, ktorý presne definuje miesto, spôsob a obsah hlásenia.
 - iv. Pred samotnou návštevou člen mobilného tímu vykoná telefonické triedenie pacienta z hľadiska rizika COVID-19.
 - v. Najčastejšie indikácie pre návštevu mobilného tímu: akútna intervencia pre závažné zhoršenie psychického stavu, nedostatočný efekt telemedicínskych postupov u rizikových pacientov z hľadiska COVID-19*, injekčné podanie dlhodobopôsobiaceho antipsychotika u rizikových pacientov z hľadiska COVID-19* (* vek nad 65 rokov, imobilný pacient, polymorbidita, závažné somatické ochorenie, diabetes mellitus, hypertenzia, CHOCHP, obezita, onkologické ochorenie, demencia, imunokompromitovaní pacienti, pacienti trpiaci poruchami autistického spektra), pacienti s farmakorezistentnými formami závažných psychických porúch, nespôlpracujúci rizikovní pacienti (nedostatočne rešpektujúci epidemiologické opatrenia).
 - vi. OOPP pre mobilný tím zabezpečí koordinátor.
 - vii. Mobilný tím nemá v kompetencii transport pacienta.
18. **Domy ošetrovateľskej starostlivosti a pobytové zariadenia sociálnych služieb** (domovy sociálnych služieb, zariadenia pre seniorov, zariadenia opatrovateľskej starostlivosti a špe-

cializované zariadenia). V uvedených zariadeniach sa na poskytovanie zdravotnej starostlivosti v rozsahu odboru psychiatria v primeranom rozsahu použijú ustanovenia vzťahujúce sa na poskytovanie zdravotnej starostlivosti v psychiatrickej ambulancii.

Literatúra:

1. Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
2. Nariadenie vlády č. 776/2004 Z.z., ktorým sa vydáva katalóg zdravotných výkonov (výkon domácej návštevných služieb ambulantnými psychiatrami).
3. Usmernenie hlavného hygienika Slovenskej republiky v súvislosti s ochorením COVID-19 spôsobeným koronavírusom SARS-CoV-2 (platná aktualizácia).
4. Aktualizované usmernenie pre pracovníkov pracujúcich v zdravotníctve na používanie osobných ochranných pracovných prostriedkov (OOPP) pri starostlivosti o osoby so suspektnou alebo potvrdenou COVID-19 (www.standardnepostupy.sk).
5. Zákon č. 69/2020 Z. z. o mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 v oblasti zdravotníctva a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony zákon č. 355/2007 Z. z. o ochrane, podpore a rozvoji verejného zdravia a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
6. Vyhláška č. 585/2008 Z. z., Vyhláška Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o prevencii a kontrole prenosných ochorení.
7. 73/2020 Z. z. ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v pôsobnosti Ministerstva vnútra Slovenskej republiky v súvislosti s ochorením COVID-19.

Vypracovala: Prezidentka Slovenskej psychiatrickej spoločnosti

MUDr. Ľubomíra Izaková, PhD.